

V Chant du printemps kakor tudi v drugih dveh povestih je pač premalo življenja, zavija se vse preveč v abstraktnost. — Korna je institutka, ki z doktrinar-nim zanosom razklada svojo socialno ljubezen tako, da imamo občutek, da je Korna zavoljo dolgih poučnih razgovorov in ne nasprotno.

Spisi proizhajajo iz M-ove prve dobe pisateljeva-nja; kažejo le njegov pisateljski talent, ne pa dovrše-nega dela, ki bi si ga želeli. Premalo doživimo, pre-več slišimo.

Matasović obeta več, nego nam nudi pričujoča zbirka prvencev, katerim bodo sledili še trije deli.

»Susreti« so zelo primerni tudi za sedanji mate-rijalistični čas in ne kažejo samo ad maiora, temveč tudi ad meliora!

A. K—rd—n.

Rad jugoslavske akademije znanosti i umjet-nosti. U Zagrebu. 1918. Knjiga 218. Cena K 4.

Dve znameniti študiji je prinesla ta knjiga: 1. O Branku Radičeviću (sp. dr. Tihomir Ostojić), str. 1—155, 2. o Juriju Matiju Šporerju (spisal dr. Fr. Ilešič), str. 156—222. — Branko Radičević je že nekoliko naš znanec. Letošnji Dom in Svet str. 91 ns. govori o njem. Napisal je v kratki dobi svojega življenja in pesnikovanja (1824—1853) 41 lirčnih in 6 epskih pesmi. Vsebina pričujoče razprave je: a) Koliko je vplival na Branka Byron s svojimi pesnitvami, snovno vzetimi iz iztoka, t. j. Djaur, Abidska nevesta, Gosar (morski ropar) in Oblega Korinta, in b) podrobno se ocenjujeta epski pesnitvi Brankovi Gojko in Haj-dukov grob, lirčna Djački ristanak (glej Dom in Svet n. m.) ter Put, satira na književne raz-mere (slična v nekem oziru Prešernovi Novi pisariji). Končno c) obdeluje v rokopisu ostalo nedovršeno pesnitev Ludi Branko (doživljaji srbskega dijaka v avstrijskem velikem mestu, t. j. na Dunaju). Branko je ljubljene srbske mladine še danes. Vsak Slovenec naj bi se seznanil z njim, preden poseti Sremske Karlovce. — Dne 2. maja l. 1848. so dijaki kirurški šole v Ljubljani prosili svoj profesorski zbor, naj bi deloval na to, da se osnuje v Ljubljani vseučilišče; dva dni pozneje so se o tem posvetovali profesorji bogoslovja, filozofije in kir. šole; dne 11. maja je že sestavljena dobro utemeljena peticija za vseučilišče v Ljubljani. Kdo je bil duša vsemu temu gibanju? Tedanji ravnatelj ljubljanske kir. šole Hrvat Jurij Matija Šporer (prim. tudi Polec-Seneković, Vseuč. Zbornik). Popolno biografijo tega slavnega Ilirca nam podaja tukaj dr. Fr. Ilešič (v hrvatskem jeziku), in sicer v štirih poglavjih: I. Šporerov život (1795—1884), II. Šp. liječnički rad, III. Šp. kao beletristički pisac, IV. Općena karakteristika Djure Matije Šporera. Dr. Ilešičeva monografija je aktualna 1. za zgodovino ilirizma, 2. za zgodovino vseučilišča v Ljubljani in 3. za raziskavanje kulturnih razmer v stari Avstriji, zlasti pred l. 1848. Predniki Šporerjevi so bili seveda Nemci; ti so »dali« Hrvatom poleg Šporerja Stroßmayerja, Lisinskega, Veberja-Tkal-čevića i. dr.

D.

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena. Na svijet izdaje Jugoslavska akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga XXIII. Urednik Dr. D. Boranić. U Zagrebu, 1918. Cijena 6 Kuna.

Zaslužna publikacija prinaša na 320 straneh mno-govrstnega narodopisnega gradiva raznih panog duševne in materijalne kulture. V prvem delu (Sitni prilozi) se bavi Juraj Božičević z nastavkom priče o vragu. Njegovo tolmačenje ni neverjetno. Slovenec dr. Ile-šič podaja novih usporednic z vsebino Prešernove ba-lade »Neiztrohnelo srce« in dve ruski inačici motiva, kako se stvari uničujejo med sabo, kakor ga imamo Slovenci v narodni pesmi: »Prišla je miška iz mišnice«. Ivan Milčetić priobčuje drobno črtico, kako kršču-jejo Hrvatje v Sopronjski županiji mladega junaka.

V drugem delu podaja Jos. Kotarski iz Lobora 56 pesem, 7 pripovedek, 3 šale, 47 ugank, razna nazi-ranja in prazne vere ter vrsto prislovic. Žal, da ne omenja pri tem niti slovstva, kjer je morebiti to že priobčeno, niti ne omenja inačic, ki jih morajo imeti taki proizvodi po raznih krajih. V tem pogledu so »Pri-like iz stare hrvatske glagolske knjige«, ki jih je nabral R. Strohal, visoko nad njimi; pri vsaki »priliki« nam pové »bileška«, odkodi da je vzeto besedilo. Razen vsebinske vrednosti imajo te prilike tudi interesantno jezikovno plat. — Velike važnosti je Andro Jovič-e-vicev članek »Narodno gospodarstvo u Crnoj Gori«, ker nas seznanja z načinom gospodarjenja naših čno-gorskih bratov. Taki članki bi morali biti ilustrovani; pisatelj seveda vé, kako je to ali drugo orodje, ki je opisuje po autopsiji; drugače pa je to pri čitatelju. Po-sebno zanimiv je odstavek o čebelah; črnogorski čebe-larji se poslužujejo nedvomno še prazgodovinskih met-od. »Vjerovala« iz Zaostroga v Dalmaciji od Stjepana Banovića so gotovo dobrodošlo gradivo, ki pa ni na višku znanstvene publikacije iz istega razloga, ka-kor članek Kotarskega. Zgodovinska črtica »Mjesto Boljun u Istri koncem 16. i početkom 17. vijeka«, ki jo je napisal R. Strohal, je vse hvale vredna. — Rubičeve »Narodne pjesme« (50) in Bučarjeve »Narodne pripovjedke« so dobro došlo gradivo, ki ga bo znanstveno šele obdelati. — Andrija Lindarića »Ženitba« na otoku Čresu je preprost a važen opis, do-čim priobčuje Ante Liepopili po sodnih zapisnikih iz l. 1666 in 1736—1744 preiskave o »Volkodlakih« ter o prazni veri v dubrovniški okolici. — Juričevi »Razgovori« iz Otoka v Slavoniji nam kažejo mično sliko o interesnih krogih hrvaškega kmeta in so za psihologijo velikega pomena. — »Mañi prinosi«: Kmet-stvo (iz Zlatarja), Naizred (iz Bukovice v Dalmaciji in drugod) in koledarska pravila zaključujejo knjigo. Pri poslednjih zopet pogrešamo znanstvene globine, ki nam tolmači odsev vplivajočih kultur. Tako n. pr. pravi kmet v Konavli (Dalmacija): »Ako velo ne izveluje, maro će izvragovat« — to je v bistvu isto, kakor ita-lijanski, bolj obrušeni: »Se gennajo non genniza e feb-brajo non febriza, marzo genniza, febriza e marziza«. Take vsorednice bi bilo omeniti.

M.—

30. IV. 1671. Spomen spis. Izdao odbor za proslavu Zrinskih i Frankopana u Osijeku. Uredio R. F. Ma-gjer (1919).

Knjižica je lokalnega izvora in pretežno efemer-nega pomena, nekak tolmač prireditve ob priliki pre-važanja ostankov leta 1671. usmrčenih hrvatskih vel-možev, Petra Zrinskega in Fr. Krist. Frankopana. Zgo-dovinski obris, ki ga je priredil Milutin Mayer, je kratek posnetek iz velike publikacije Matice Hrvat-

ske: Posledni Zrinski i Frankopani (1907). Tudi vse drugo je vzeto iz nje, izvzemši dve pesnitvi, vsposed slavnosti in — anonce na str. 31 do konca. M.

Svetozar Čorović: U čelijama. Zagreb 1919. Izdala Matica Hrvatska. Cena 4 K. 8°, 130 strani.

Ta Čorovićeva povest ali, po svojem miljeju, bolje: pripovedka, ni po svoji fabuli in ne po svoji zgradbi taka, da bi človeka zadovoljila, dasi je v posameznih, drug od drugega ločenih prizorih zanimiva in kaže, da je pisatelj zmožen napisati boljše stvari. Fabula, v kolikor jo je mogoče izluščiti, je preprosta in se nagiblje kljub temu, da jo lahko smatramo za pripovedko, do neverjetnosti in naivnosti, ki ji ni v prid. Predstavlja nam življenje v nekem pravoslavnem samostanu (odtod ime »V celicah«): lokavega strica Igumana in dobričino o. Janjičijo, h kateremu pride k izpovedi mlada vdova tožit, da ne more vzeti mladca, ki ga ljubi, ker je mladeničev oče silno nasproten taki zvezi. Zato naprosi vdova otca Janjičijo, da naj ju poroči na tihem, ponoči, živela bosta pa še nadalje tiho vsak zase; otroka pa, ki se bo rodil, prineseta Janjičiju, naj stori z njim kar hoče. Vse to se je zgodilo: Janjičije dobi nekoč otroka pod oknom; nihče ne ve, odkod je in čigav, razen njega, ki ga vzgaja. Slednjič se vzbudi v vdovici materina ljubezen, da pride ponj. O. Janjičije se je otroka tako privadil, da ga le težko vrne materi. To je ena stran fabule. V pripovedki nastopa tudi dijak — nebodigatreba Jevrem, s stalnim pridevkom »pasji sin« in vaška deklica Mara, ki se zaljubi v dijaka; na koncu se vzameta. — Poleg nekaj karakterističnih stranskih prizorov je zanimiv jetični otec Melantija, in tip kuharice Jele. Značaji se ne razvijajo pred našimi očmi, osebe so skozi in skozi enake, deloma tudi precej zabrisane, nejasne; pripovedovanje nima trdne sredine, čitatelj težko združi niz dogodkov v celoto. Dijalogi so v splošnem premalo krepki, jezik jim ne pripomore do veljave. Besede, kot »pasji«, se preveč ponavljajo, kar umotvoru ni v prid.

France Bevk.

Mirko Jurkić: Iz Završja. Crte i priče iz zapadne Bosne. Ilustrirao Gabrijel Jurkić. U Zagrebu. Izdala »Matica Hrvatska« 1917.

Niso baš globoki problemi ki jih obravnava Mirko Jurkić v pričujoči knjigi: Dekle, ki zapusti fanta in vsled tega povzroči pobjo; starka Grda, ki je izgubila deco in se ji zato blede; mlada vdovica Stoja, ki se vsled ljubezni do svojih otrok noče drugič poročiti; mladi Vid Vidović, ki divja s svojim utrujenim konjem brez usmiljenja preko pokrajine; divji sin bosanske šume Brnjaš, ki ga dekleta ne marajo, pa si z nasilnostjo krči pot do solnca; samotni Bore, ki se vkljub hudi bolezni iz bolnice napoti domov, pa v snegu obnemore in zmrzne; problem matere, ki se ne more spoprijazniti z mislijo, da ona v hiši ni več prva pri

sinu, marveč mlada snaha... To so »problemi«; vmes pa se vrstijo od časa do časa mikavni opisi semintja prvotno-divje bosanske pokrajine z nedoglednimi gozdovi, ki jih vznemirjata medved in volk. Tehnika je popolnoma priprosta, začetniška, pripovedovanje razvlečeno in večkrat dolgočasno. Jezik je pa vsekakor bogata pristna bosanščina, polna dijalektizmov s številnimi turcizmi; kakih 500 jih je pisatelj sam raztolmačil na koncu knjige v »Tumaču nekih manje poznatih reči i fraza«. Umetniško torej knjiga ne znači dosti, pač pa je zajemljiva v folklorističnem oziru.

Poudariti je še treba pravopisno anarhijo, ki vlada v knjigi. Sedaj, ko bi bilo treba posamezne razlike zbrisati in delati na zedinjenju, se zdi skrajno pogrešno uvajati še nove novotarije, da bo zmešnjava tem večja. Tako najdete v knjigi oblike kot n. pr.: našo, prepo, otpo (13), pogledo (15), dvaes (20), pito, otišo, mogo, kidiso (29), nemo (37), drugoč pa zopet gledao (47), otpuhnno (30), torej brez stalnega principa.

Navesti bi se dalo še vse polno primerov, vendar pa že ti zadosti označujejo, v kakor jezikovno anarhijo bi utegnili pripeljati Hrvate taka samovoljnost, če bodo še celo tako visoko stoječe korporacije kot »Matica Hrvatska« omogočale jezikovni separatizem.

Mazovec.

V oceno smo prejeli: Dr. Izidor Cankar: Spoti. Nova Založba. (O knjigi prihodnjič.) — V. Bežek: Občno ukoslovje z umoslovnim uvodom. I. snopič. Šolska Matica. — H. Schreiner: Pedagoški letopis za 1. 1916, 1917, 1918. Šolska Matica. — Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje. (Priloga Učit. T.). — Petar Grgec: Jugoslavenski Argonauti. U Zagrebu. — Dr. P. Brežnik: Francoska slovnica. Cena 8 K. Jugoslovanska knjigarna. — Pajk-Kržišnik: Zemljepis za srednje šole. I. del. Cena 5 K. Jugoslovanska knjigarna. — Jos. Skrbinšek: Nová Brána Jazyků. Jihoslovánština. (Drobna knjižica prinaša Meškovo »Poglavje o Mimici«, Hrvata Tomića »Gostoprim« in Srba M. Miličevića »Talir« v izvorniku in dobesednem prevodu. Takó se čeh urno privadi jugoslovánščini.) Cena 1 K. — Dr. Stříbrný: S. Gregorčič. V Praze. 1918. — Dragiša V. Vasić: Karakter i mentalitet jednog pokolenja. Novi Sad 1919. (V cirilici.) — St. Wyspiński: Boleslav Smjeli. Drama u 3 čina. Pohrvatil Jul. Benešić. Matica Hrvatska. (Izredno izdanje.) — Davorin Volavšek: Ročni zemljevid kraljestva SHS. Cena 5 K. Ljubljana. Bamberg.

K slikam. Uvodno humoristično vinjeto (»Sršenovo gnezdo«) je naslikal g. Fr. Kralj, ki je baš dovršil slikarsko akademijo na Dunaju. Istotako sliko »Žetev«. — Gospod Marko Rašica, profesor risanja v Zagrebu, je čitateljem Dom in Sveta znan iz raznih ocen v prejšnjih letnikih in iz razstav v Ljubljani. — »Pinijev gaj«: zlasti je v Italiji slaven pinijev gaj pri Raveni, ki ga omenja Dante v današnjem spevu D. C., vv. 19, 20.

